

รายงานพิเศษ

สุมาลี โพธิ์เพ็ญชัย

ปลุกกระแสเศรษฐกิจคุณธรรมสู่ทุนนิยม

เมื่อวันที่ 12-13 กันยายนที่ผ่านมา เป็นอีกหนึ่งปีที่คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้เปิดประตูบริการสังคม ด้วยการประสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่าย โดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ร่วมกับหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนอีสาน จัดงานสัมมนาเพื่อเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนที่ได้รับผลกระทบ นำเสนอปัญหาและมีนักวิชาการ พร้อมด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ ภายใต้หัวข้อ **'เศรษฐกิจอีสาน กับความเป็นธรรมในสังคม'** โดยปีนี้ในปีที่ 5 แล้ว พร้อมกับความฝันการก้าวผ่านยุคทุนนิยม ด้วยการปลุกกระแสเศรษฐกิจแนวใหม่อย่างเศรษฐกิจคุณธรรม ให้ฝังรากสู่สังคมอีสานบ้านเฮา

เบื้องแรกเปิดเวทีโดยองค์ปาถกฐาพิเศษ **บำรุง คะโยธา** นักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนคนอีสาน ที่ขึ้นเวทีบอกเล่าถึงผลกระทบของคนอีสานที่ได้รับจากการ

พัฒนาจนทำให้กลายเป็นเหยื่อ ส่งผลให้ยากจนลงกว่าเดิม ทั้งที่ก่อนหน้านี้เคยอยู่กันแบบพึ่งพาอาศัยตนเอง ธรรมชาติ และเป็นสังคมแห่งการแบ่งปัน แต่นโยบายการพัฒนาของรัฐทำให้สังคมอีสานเปลี่ยนแปลงไป เข้าสู่สังคมทุนนิยม ดิ้นรน และผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นหลัก จนทำให้บางยุคบางสมัยคนอีสานทนไม่ไหวกับนโยบายที่รัฐมาส่งเสริม เพราะผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้สวยงามอย่างที่วาดฝัน ทั้ง โครงการมะม่วงหิมพานต์ วัวพลาสติก อ้อย ปอ มัน จนกระทั่งมาถึงหายนะจากยางพารา บำรุงทิ้งปัญหาเอาไว้ให้คนในท้องถิ่นประชุมขบคิด

จากนั้นเป็นการเปิดเวทีให้นักวิชาการ นักพัฒนา และปราชญ์ชาวบ้าน ได้ร่วมกันนำเสนอถึงแนวคิดที่ว่า จากปัญหาที่คนอีสานเป็นเหยื่อของการพัฒนาในยุคเศรษฐกิจทุนนิยมแล้ว คนอีสานจะหลุดพ้น และ **นำไปสู่เศรษฐกิจในฝันอย่างเศรษฐกิจแบบ**

คุณธรรมได้หรือไม่ โดยการเสวนาช่วงนี้มีนักเขียนซีไรต์ อย่าง **ไพฑูริย์ ธีญาญา** หรือ **รศ.ดร.ธีญาญา สังขพันธ์** มาเป็นผู้ดำเนินรายการ และมี **พ่อคำเต๋อง ภาชี** สถาบันฟื้นฟูภูมิปัญญาไทย, ผศ.ดร.สมชัย ภักธรณานันท์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ผศ.ดร.ชูศักดิ์ สุทธิสา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, สุวิทย์ กุหลาบวงษ์ เลขาธิการคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคอีสาน และสุมาลี สุวรรณกร บรรณาธิการศูนย์ข่าวเดอะเนชั่น ภาคอีสาน ร่วมเสนอความคิดเห็น

พ่อคำเต๋อง บอกว่า เศรษฐกิจเชิงศีลธรรมคุณธรรมนั้น แท้จริงอยู่ในการดำเนินวิถีชีวิตที่เราปฏิบัติมาอยู่แล้ว เหมือนคำว่าเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกับคำว่าเศรษฐกิจเชิงศีลธรรมแต่อย่างใด คือการหาอยู่หากินแบบไม่เอาเปรียบ ไม่โกหกหลอกลวง ไม่หวังผลกำไรมากเกินไป เศรษฐีสมัยก่อนคือคนมีเงินแล้วบริจาคทาน แต่เศรษฐกิจวันนี้คือคนเอาเปรียบคนอื่น แล้วทำให้ร่ำรวย

ผศ.ดร.สมชัย เล่าว่า ในสมัยศตวรรษที่ 18 การปกครองทางกลุ่มประเทศยุโรปเกิดการจลาจล กลุ่มคนจนลุกขึ้นประท้วงเพราะทนไม่ไหวที่มีคนรวยมีอำนาจขายสินค้านำราคาแพง ทั้งที่ทุกคนลำบาก ควรจะเอามาแบ่งปันกัน จึงเกิดเหตุการณ์ปล้นขโมยข้าวของคนรวยเอามาแบ่งปันคนจนได้กิน ซึ่งเห็นชัดเจนว่าคนรวยละเมิดศีลธรรมเป็นคนไม่ดี เอาไรต์เอาเปรียบ ในอีสานชาวนาก็มีการลุกขึ้นต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งที่ดินทำกินกับภาครัฐมาโดยตลอด รัฐให้เช่าที่ดินเพื่อทำกินและอยู่อาศัย จัดเก็บภาษีแพงเกินไป ชาวนาไม่ได้รับความเป็นธรรมทำให้ทนไม่ไหว เวลาที่เกิดความแห้งแล้งรัฐจะต้องดูแลชาวนาเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม สภาพบริบทสังคมอีสานการทวงสิทธิมีมาตั้งแต่สมัยก่อน ทั้ง 'กบฏผีบุญ' การลุกขึ้นมาสู้ของกลุ่มสมัชชาเกษตรกรรายย่อยอีสานและอื่นๆ ล้วนเพื่อต้องการทวงคืนความเป็นธรรมจากชนชั้นปกครองและจากสังคมทุนนิยม

ผศ.ดร.ชูศักดิ์ บอกว่า โดยพื้นฐานเดิมสังคมไทยพึ่งพาอาศัยกันแบบพี่น้อง แต่เศรษฐกิจเชิงศีลธรรมวันนี้จะเน้นทางออกสังคม ทำอย่างไรจะสามารถลดความเสี่ยง การดำรงชีพควบคู่การพัฒนาชุมชน และพลังชุมชน เชื่อมโยงสัมพันธ์ 'ดิน น้ำ ป่า' แต่ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมรุกเข้ามาทำลายชุมชนสังคมไทยจนทำให้สังคมอ่อนแอ พึ่งตนเองไม่ได้ ต้องหาอยู่หากินเพื่อปากท้อง จนแทบทำให้สังคมแตกสลายไป

สุมาลี บอกว่า ทุนนิยมเข้ามาพร้อมกับนโยบายการพัฒนาของภาครัฐ สังคมอีสานเปลี่ยนไปเพราะนโยบายการพัฒนา ความล้มเหลวของสถาบันครอบครัวที่เกิดจากปัญหาปากท้อง เศรษฐกิจ การเอาไรต์เอาเปรียบเกิดขึ้นจากผู้มีอำนาจมากกว่า คนอีสานที่ยากจนเป็นเพียงเหยื่อของการพัฒนาและนโยบายของรัฐทั้งสิ้น และหาก

จะแก้ไขปัญหาเรื่องปากท้องให้คนอีสาน
ยืนอยู่ได้ในอนาคต เศรษฐกิจเชิงศีล
ธรรมหรือเศรษฐกิจคุณธรรมน่าจะเป็น
คำตอบที่ดีที่สุดและโอกาสจะเป็นไปได้
ก็ไม่ได้ยาก เพียงแต่ทุกคนเปลี่ยนตัว
เองไม่เอาไรต์เอาเบรียบ หันมาเป็นผู้ผลิต
ที่มีคุณธรรม เพื่อให้เกิดการค้าแบบ
คุณธรรม ยกตัวอย่างเช่นที่บ้านนาโสน์
อ.กุดชุม จ.ยโสธร การผลิตข้าวคุณธรรม
ของกลุ่มชาวบ้านบ้านนาโสน์ เป็นตัวอย่าง
ที่เห็นได้ชัด เมื่อสมาชิกอยู่ในศีลกินใน
ธรรมผลิตข้าวปลอดสารพิษ ได้รับการ
การันตีจากสมาชิกรับส่งขาย การตลาด
ก็ได้รับการต้อนรับทำให้มีรายได้ดี
จนเป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศ

ปิดท้ายที่ สุวิทย์ กุหลาบวงษ์

เลขาธิการคณะกรรมการประสานงาน
องค์กรพัฒนาเอกชนภาคอีสาน บอกว่า
เศรษฐกิจเพื่อความเป็นธรรม สิทธิ
พลเมือง ชุมชนผูกติดไปกับระบบการ
ตลาด นอกจากเศรษฐกิจคุณธรรม
เราควรจะหันไปดูเศรษฐกิจเชิงนิเวศ
ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลาย
ธรรมชาติ เพื่อใช้ชีวิตพึ่งพิงธรรมชาติได้
มีป่า มีแหล่งหาอยู่หากินเศรษฐกิจนิเวศ
วิถีชาวบ้านได้พึ่งพาอาศัยป่าชุมชน
หาของป่าออกมาขาย หากินในป่าชุมชน
มีกินตลอด แต่วันนี้ไทยเรากำลังก้าวสู่
เศรษฐกิจ 4.0 ที่พึ่งพานักลงทุนต่างชาติ
เขตเศรษฐกิจพิเศษเกิดขึ้น ไล่ชาวบ้าน
ออกจากที่ดินทำกิน แบบนี้ก็ยากที่จะคน
เล็กคนน้อยจะหวนคั้นพึ่งพาธรรมชาติ
เพราะนโยบายผู้บริหารไม่ได้เอื้อ
และตอบสนอง

เวทีเสวนาในเช้าวันนั้น จบลงด้วย
ความท้าทายของคนในห้องประชุมเพื่อ
จะได้กลับไปตระหนักคิดเรื่องเศรษฐกิจ
ศีลธรรม คุณธรรม และนำกลับไปปรับ
ใช้กับชุมชนของตนเอง แม้จะเป็นเพียง
มโนทัศน์ที่คิดเอาไว้ แต่หลายคนก็แอบ
หวังว่ามันจะเป็นไปได้ในอนาคต หากเริ่ม
ต้นจากคนตัวเล็กตัวน้อยอย่างพวกเรา
ทุกคน ■